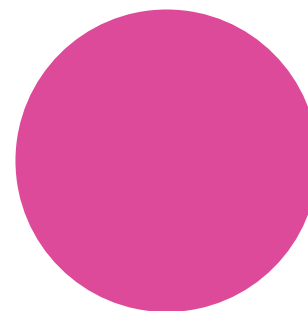

**SVENSK NJURMEDICINSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING
& SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBESKRIVNING

**och förslag till utbildning
för legitimerad sjuksköterska med specialisering inom**

NJURMEDICINSK OMVÅRDNAD

INNEHÅLL

- 2 Föroord
- 3 Bakgrund
- 4 Arbetsprocessen
- 4 Arbetsgrupp
- 5 Legitimerad sjuksköterska med specialisering inom njurmedicinsk omvårdnad
- 7 Omvårdnadens teori och praktik
- 12 Forskning, utbildning och utveckling
- 13 Ledarskap
- 14 Förslag till utbildning
- 14 Förslag till arbetsområden
- 15 Litteraturlista

FÖROORD

Svensk Njurmedicinsk Sjuksköterskeförening (SNSF) bildades år 1985 för sjuksköterskor verksamma inom njurmedicin och njurtransplantation. Föreningens syfte är att bevaka aktuella frågor inom området njurmedicin för att främja utvecklingen inom njurmedicinsk omvårdnad. Verka för samarbete inom njurmedicinsk vård, nationellt och internationellt samt samverka med andra föreningar och organisationer inom vårdsektorn. SNSF ska vidare verka för en god och säker njursjukvård i enlighet med evidensbaserad kunskap. Denna kompetensbeskrivning utgör ett komplement till Socialstyrelsens kompetensbeskrivning för leg. Sjuksköterska (2005) och ger uttryck för den kompetens som SNSF anser att en sjuksköterska med specialisering inom njurmedicinsk omvårdnad bör besitta.

Syftet med kompetensbeskrivningen är att:

- bidra till att ge patienter med njurmedicinsk sjukdom en god och säker vård.
- tydliggöra sjuksköterskans professionella kompetens inom njurmedicin för blivande samt yrkesverksamma specialister
- utgöra en vägledning för patienter och närstående gällande vilken kompetens som kan/bör efterfrågas
- utgöra en vägledning för landets lärosäten för utformning, planering och genomförande av utbildning
- utgöra ett stöd för arbetsgivare som ansvarar för att säkerställa den kompetens som behövs för en god vård (SOSFS 2005:12)

BAKGRUND

Verksamheten har stor spännvidd från såväl akut som till kronisk vård, avancerad medicinteknisk vård, avancerad hemsjukvård samt vård vid livets slut. Detta medför att den enskilda patientens behandlingsformer kan komma att alterneras över tid liksom den kroniskt sjukes livssituation. Patientens kontakt med njursjukvården blir ofta nära och livslång.

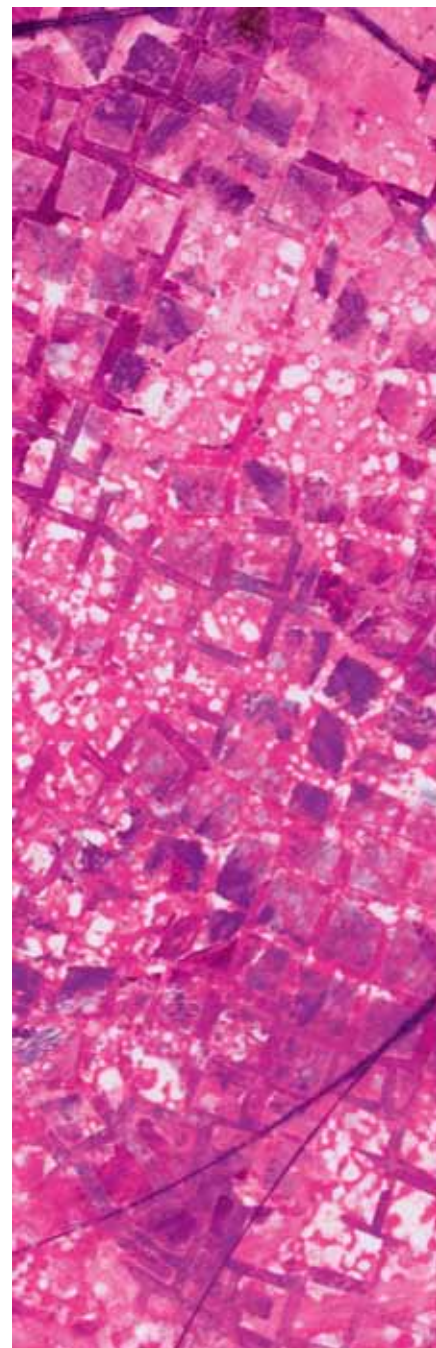
Njursvikt ger upphov till komplexa omvårdnadssituationer där sjuksköterskan måste uppmärksamma patientens fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov. En stor del av behandlingen utgörs av egenvård vilket kräver kompetens för att bevara patientens integritet och värdighet samt ta tillvara patientens egna resurser för att vården ska bli personcentrerad.

I föreliggande kompetensbeskrivning tydliggörs sjuksköterskans omvårdnadsområde och de kunskaper som ligger till grund för den specifika kompetensen. Sjuksköterskans omvårdnadsarbete utgår från sex kärnkompetenser: personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård samt informatik.

Personcentrerad vård kännetecknas av att patienten blir sedd och förstådd som en unik individ med individuella behov och värderingar. Redan idag är det påvisat att när njursjukvårdens olika professioner samarbetar tillsammans med patienten i team uppnås de bästa resultaten avseende överlevnad, symtomlindring och välbefinnande.

Alla som arbetar inom vården har två uppdrag; dels att utföra sitt patientnära arbete utifrån evidensbaserad vård och dels att utveckla systemet de är verksamma inom. För att kunna skapa en säker vård måste sjuksköterskor ha kunskap om ansvarssystemets utformning och vikten av säkerhetsarbete för att förhindra misstag så att patienten inte kommer till skada.

Sjuksköterskor måste engagera sig i arbetet med att utveckla väl fungerande informations- och kommunikationssystem som stödjer omvårdnadsarbetet och som har fokus i enskilda patienters behov och säkerhet.

ARBETSPROCESSEN

Arbetet med att ta fram en kompetensbeskrivning för sjuksköterskor inom njurmedicinsk vård har på uppdrag av SNSF skett i nära samarbete med Svensk sjuksköterskeförening. Arbetsprocessen har genomförts i flera steg. I januari 2008 granskades tidigare kompetensbeskrivningar samt vetenskapliga artiklar som beskriver den njurmedicinska sjuksköterskans kompetensområde.

En workshop genomfördes den 2008-01-16 med representanter för Njurförbundet och SNSF styrelse tillsammans med yrkesverksamma njursjuksköterskor. Workshopens syfte var att identifiera områden gällande den njurmedicinska sjuksköterskans kompetens och arbetsområden. Ytterligare kompletterande synpunkter inkom från Njurförbundet.

Ett första utkast utarbetades av SNSF:s utbildningsgrupp under våren 2008. I arbetet med att utforma kompetensbeskrivningen tillämpades Delphi metoden, vilken är ett systematiskt arbetssätt för att nå enighet i en grupp med olika perspektiv och expertområden. Sjuksköterskor som kunde delta i Delphi-paneler rekryterades från njurmedicinska enheter runt om i landet. Totalt deltog 17 sjuksköterskor med olika lång yrkeserfarenhet (3–33 år) och dessa delades in i fyra Delphi-paneler. Varje Delphi-panel granskade och reviderade materialet till dess att konsensus i grupperna uppstod.

Därefter granskades materialet av en omvårdnadssakkunnig sjuksköterska. Materialet skickades ånyo ut till deltagarna i Delphi-panelerna som gavs möjlighet att lämna synpunkter.

Kompetensbeskrivningen gick ut på remiss till representanter från Svensk Njurmedicinsk Förening och Njurförbundet.

ARBETSGRUPP

Följande personer ingår i SNSF:s utbildningsgrupp:

Ulla Holm, leg. sjuksköterska, fil.mag. omvårdnad, kliniklärare, Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge.

Pia Johansson, leg. sjuksköterska, fil.kand. vårdpedagogik, utbildningsansvarig, Karolinska Universitetssjukhuset Solna.

Magnus Lindberg, leg. sjuksköterska, fil. dr, universitetsadjunkt, Centrum för forskning och utveckling Uppsala universitet/Landstinget Gävleborg, Gävle sjukhus och Högskolan i Gävle.

Susanne Lidén, leg. sjuksköterska, fil.kand. ledarskap, enhetschef, Skaraborgs sjukhus, Skövde.

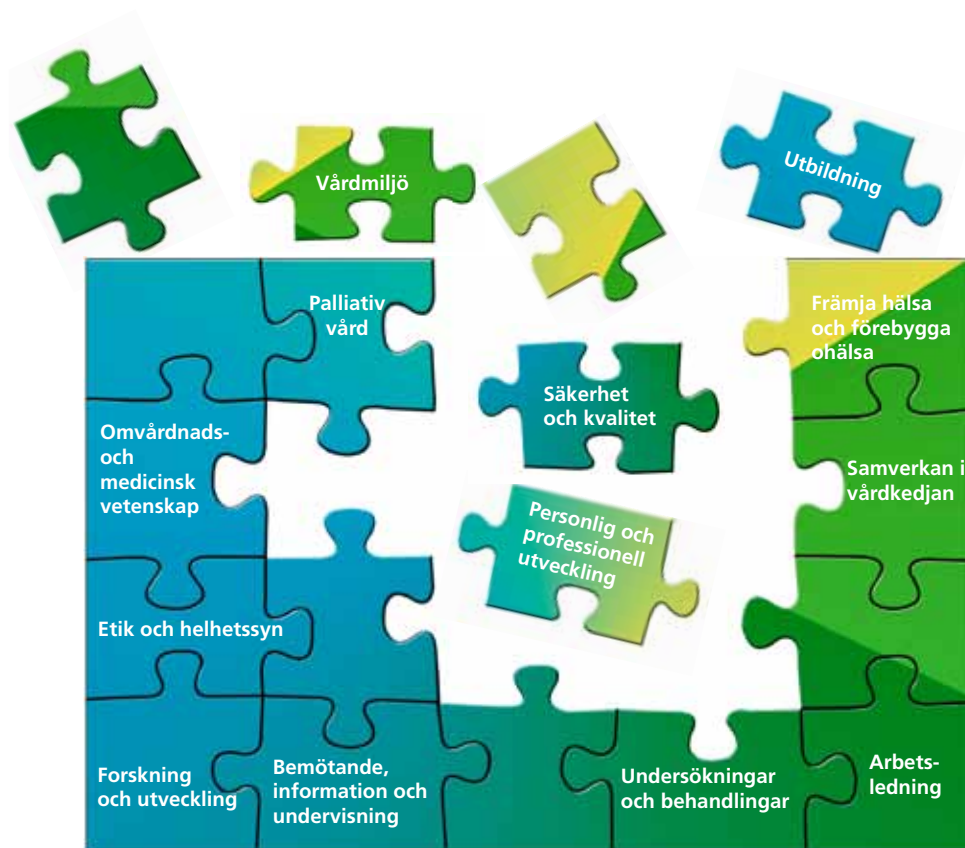
Kerstin Lundström Landegren, leg. sjuksköterska, fil.kand. vårdpedagogik, utbildningsansvarig, Danderyds sjukhus AB.

Adjungerade: Gerthrud Östlinder, FoUU-sakkunnig och **Birgitta Wedahl**, sakkunnig i utbildningsfrågor, Svensk Sjuksköterskeförening

Speciellt tack till:

- Alla sjuksköterskor som deltog i Delphi-panelerna, samt deras arbetsgivare som möjliggjorde deras deltagande
- Alla sjuksköterskor som bidragit till arbetet
- Njurförbundet som bidragit med värdefulla synpunkter
- Sakkunnig i omvårdnad Birgitta Klang Söderkvist, leg. sjuksköterska, docent
- Svensk Njurmedicinsk Förening

LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA MED SPECIALISERING INOM NJURMEDICINSK OMVÅRDNAD

Kompetensbeskrivningen innefattar huvudområdena omvårdnadens teori och praktik, forskning, utveckling och utbildning samt ledarskap. Ett etiskt förhållningssätt med tillämpning av en helhetssyn som värnar om patientens delaktighet ska genomsyra omvårdnadsarbetet inom samtliga kompetensområden. En sjuksköterska med specialisering inom njurmedicinsk omvårdnad behöver besitta specifika färdigheter.

De färdigheter sjuksköterskan behöver vara insatt i för att utföra njurmedicinsk vård beskrivs förlöpande i kolumnen "Kunna". För att säkerställa att sjuksköterskan innehar erforderliga kunskaper preciseras nödvändiga förmågor i kolumnen "Kunna argumentera för, motivera och värdera".

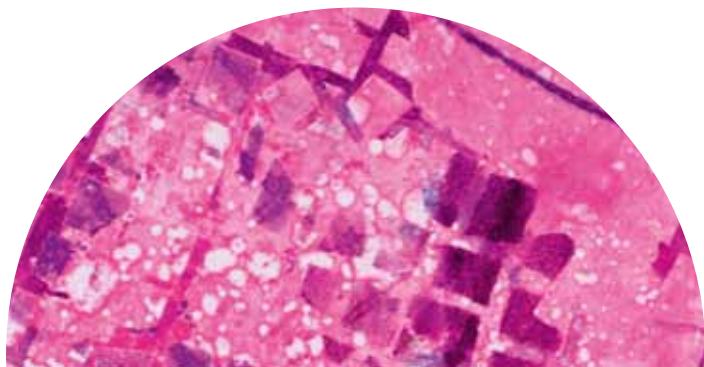
ETIK OCH HELHETSSYN

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

arbeta utifrån ett etiskt förhållningssätt enligt ICN:s Etiska kod för sjuksköterskor (2007)

specifika etiska frågeställningar inom njurmedicinsk omvårdnad

OMVÅRDNADENS TEORI OCH PRAKTIK

OMVÅRDNADESVETENSKAP OCH MEDICINSK VETENSKAP

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

identifiera, beskriva, utvärdera och utföra omvårdnad anpassad till patientens njurmedicinska tillstånd och stadium av njursvikt	njurfunktionsbevarande åtgärder, njursjukdomens påverkan på hälsa, välbefinnande och livskvalitet
tillämpa kunskaper om specifika symtom och tillstånd som uppstår i samband med njurmedicinska sjukdomar och behandlingar förebygga, åtgärda eller lindra de symtom och behandlingsrelaterade komplikationer som påverkar patientens dagliga liv och välbefinnande	njurmedicinska sjukdomar och behandlingar samt omvårdnadsåtgärder vid olika stadier av njurpåverkan
identifiera, uppmärksamma, planera, och utföra omvårdnad utifrån patientens psykiska, sociala och andliga omvårdnadsbehov vid förändrad livssituation av akut eller långvarig njursjukdom stödja närstående	kristeorier, hur patientens kognitiva förmåga påverkas, copingstrategier, kulturella skillnader samt etiska dilemman i samband med livsåskådningsfrågor olika tänkbara stödåtgärder riktade mot patienten och närstående
tillämpa farmakologiska kunskaper för att på ett säkert sätt hantera, administrera och utvärdera läkemedel som används vid olika njurmedicinska behandlingar	farmakokinetik och farmakodynamik vid njurmedicinska sjukdomar. Exempelvis anemibehandling, kalcium/fosfatbalansen och kaliumbalansen
med hjälp av ett nutritionsstatus identifiera, och minimera risker för malnutrition samt planera och utföra nutritionsinriktade åtgärder förebygga och upprätthålla fullgott nutritionsstatus i dialog med patient, dietist och läkare undervisa om kostens betydelse i olika stadier av njursvikt	metoder för nutritionsbedömning vid olika stadier av njursvikt riskerna vid försämrat nutritionsstatus och malnutrition olika kostbehandlingar

Kunna:

med hjälp av ett vätskebalansstatus identifiera och uppmärksamma risker samt planera och utföra åtgärder
ge patienten förutsättningar för att denne ska kunna bedöma sin vätskebalans, hantera sitt vätskeintag och förstå de medicinska sambanden

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

vätskebalansen vid olika stadier av njursvikt och olika behandlingsformer
olika egenvårdsstrategier för vätskebalans

PALLIATIV VÅRD

Kunna:

uppmärksamma existentiella frågor och genomföra samtal med patienter och deras närstående
ge stöd och vägledning till efterlevande
uppmärksamma omvårdnadsbehov vid livets slut samt planera och utföra åtgärder för fysiska, emotionella, existentiella och sociala behov

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

samtalsmetodik, krishantering, sorgearbete
olika metoder för omvårdnad och symtomlindring specifikt för patient med njurmedicinsk sjukdom i livets slutskede

BEMÖTANDE, INFORMATION OCH UNDERVISNING

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

<p>initiera och genomföra samtal med patienten utifrån dennes behov</p> <p>tillvarata patientens och/eller närståendes kunskaper och erfarenheter samt på ett respektfullt, lyhört och empatiskt sätt bemöta patienter med njurmedicinsk sjukdom</p>	<p>vad det innebär att drabbas av akut eller kronisk njurmedicinsk sjukdom</p> <p>samtalsmetodik, copingstrategier, uttryck för lidande, existentiell smärta och normala krissituationer inom olika kulturer</p>
<p>identifiera behovet av och genomföra undervisning om egenvård och förmedla dess betydelse för att förebygga och lindra besvär orsakade av njursjukdom eller dess behandling</p>	<p>olika former av egenvård vid njursvikt och metoder för patientinformation och patientundervisning</p> <p>ett individanpassat pedagogiskt förhållningssätt</p>
<p>informera och undervisa patienter med njursvikt och deras närstående om olika behandlingar och behandlingsalternativ</p> <p>bemöta patientens och deras närståendes frågor om sjukdom och olika behandlingsalternativ</p>	<p>njurmedicinska sjukdomar och dess behandlingar</p> <p>olika pedagogiska metoder</p> <p>olika kommunikationsteorier</p>

UNDERSÖKNINGAR OCH BEHANDLINGAR

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

<p>medverka till och utföra undersökningar och behandlingar som är specifika vid njursvikt</p>	<p>olika omvårdnadsbehov som uppstår vid dialys- och andra behandlingar eller vid specifika undersökningar inom njurmedicinsk vård</p>
<p>medverka vid utredning och vård av patienter, njurdonatorer och njurtransplanterade patienter</p>	<p>transplantationsprocessen</p>

FRÄMJA HÄLSA OCH FÖREBYGGA OHÄLSA

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

uppmärksamma behov av och genomföra omvårdnad som syftar till hälsobefrämjande livsstilsförändringar	friskfaktorer för hälsa och riskfaktorer för ohälsa
motivera och uppmuntra patient till fysisk aktivitet vid behov i samråd med sjukgymnast	metod och teorier för beteendeförändringar
hantera dialysaccesser för att minimera risken för komplikationer	betydelsen av fysisk aktivitet i samband med njursjukdom
förebygga smitta och smittspridning	dialysaccessers funktion, omhändertagande och risker
ta tillvara patientens egna resurser för att minimera risken för infektioner	principer för vårdhygien
	olika egenvårdsstrategier mot smittspridning

SÄKERHET OCH KVALITET

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

dokumentera planerad och genomförd omvårdnad samt kontinuerligt utvärdera och omvärdera vårdplanen i dialog med patienten	dokumentation av omvårdnadsprocessen
kritiskt granska och ifrågasätta ordinationers rimlighet	dosering av njurspecifika läkemedel, läkemedelsbiverkningar/interaktioner, dialysdos, dialysordination och torrsvikt
initiera och delta i kvalitetsutveckling	att patientens synpunkter och inflytande kontinuerligt beaktas och tas tillvara förbättringsarbete, risk- och händelseanalys samt kvalitetsutveckling inom njurmedicinsk omvårdnad användning av kvalitetsregister och vårdprogram
medicinteknisk utrustning specifik för patienter med behandling för njursjukdom	handhavande av medicinteknisk utrustning relaterad till njurmedicinsk behandling

VÅRDMILJÖ

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

uppmärksamma och förebygga risker i arbetsmiljön som kan vara skadlig för hälsan för både patient och vårdgivare	olika metoder för riskbedömning tillämpningen av hygienrutiner, avfallshantering och ergonomi
diskutera med teamet aktuella och potentiella vårdmiljöer och dess betydelse för patientens hälsa och välbefinnande	miljöns betydelse för patientens välbefinnande tillvaratagande av patientens synpunkter

FORSKNING, UTVECKLING OCH UTBILDNING

FORSKNING OCH UTVECKLING

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

initiera och medverka i och implementera forskning inom klinisk verksamhet	forskningsetik, forskningsmetodik och statistiska metoder
bedriva evidensbaserad vård utifrån senaste forskningsresultat	forskning inom njurmedicinsk omvårdnad, omsättningen av forskningsresultat till klinisk verksamhet
initiera, medverka i och/eller bedriva forskning och utvecklingsarbete	metoder för projektutveckling
utvärdera verksamheten i förhållande till nationella/internationella riktlinjer/kvalitetsregister	olika kvalitetsindikatorer inom njurmedicinsk omvårdnad nationellt kvalitetsregister som finns för kontinuerligt förbättringsarbete

PERSONLIG OCH PROFESSIONELL UTVECKLING

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

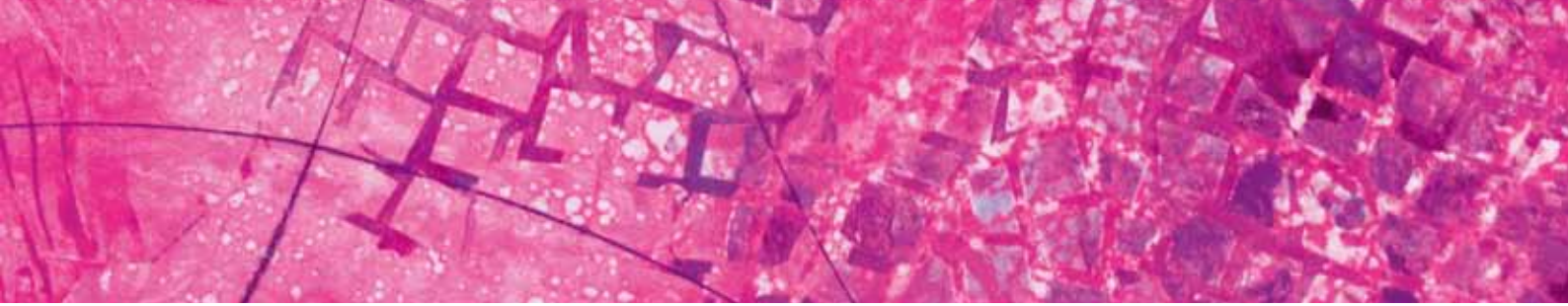
ansvara för och initiera egen professionell utveckling inom njurmedicinsk omvårdnad enligt vårdens behov	olika modeller för professionell kompetensutveckling
--	--

UTBILDNING

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

förmedla njurmedicinsk kompetens till andra vårdverksamheter och vårdprofessioner	andra verksamheters behov av stöd vid vård av njursjuka patienter
handleda och utbilda patienter, anhöriga, medarbetare, studenter och annan vårdpersonal utifrån den egna professionens verksamhet och kompetens	olika pedagogiska metoders/modellers tillämpbarhet inom den egna verksamheten

LEDARSKAP

ARBETSLEDNING

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

medverka i personalplanering och personalutveckling med ekonomisk medvetenhet	arbetsrätt/personalfrågor, ekonomi inklusive hälsoekonomi
initiera och medverka till en stimulerande arbetsmiljö med mötesplatser för samverkan i team och reflektion	grupprocesser, arbetsgruppens psykologi, konflikthantering
leda kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling för vidare utveckling av nursjukvården	olika kvalitetsregister/kvalitetsindikatorer och dess betydelse för utvecklingen. metoder för förbättringsarbete

SAMVERKAN I VÅRDKEDJAN

Kunna:

Kunna argumentera för, motivera och värdera:

samordna omvårdnadsarbetet så att god kontinuitet uppnås genom vårdförloppet för patienter med nursjukdom vägleda patient och anhörig i frågor som rör sociala rättigheter	betydelsen av planering och samverkan mellan olika enheter som kommer i kontakt med patienten
---	---

FÖRSLAG TILL UTBILDNING

Utbildningen ska vara på avancerad nivå och leda till en akademisk examen i omvårdnad på minst magisternivå samt en yrkesexamen inom njurmedicinsk vård.

Omvårdnadsvetenskap och medicinsk vetenskap

- Njurmedicinska sjukdomar, prevention, symtom och symtomlindring
- Vad det innebär att drabbas av akut eller kronisk sjukdom
- Påverkan på den kognitiva förmågan vid njursjukdom
- Diagnostik och behandling
- Omvårdnad vid dialysbehandling och transplantation
- Farmakologi
- Nutrition och vätskebalans
- Vårdhygien
- Medicinteknisk utrustning
- Samverkan i team

Psykosocial omvårdnad och patientens lärande

- Livsstilsförändringar
- Vård i livets slutskede
- Närstående
- Sociala stödsystem
- Copingstrategier
- Kristeorer
- Sexualitet
- Pedagogik och pedagogiska metoder
- Kommunikationsteorier
- Samtalsmetodik
- Egenvård och metoder för information och patientundervisning
- Kulturella aspekter

Omvårdnadsvetenskap

- Evidensbaserad omvårdnad vid njursjukdom
- Patientsäkerhet
- Förbättringskunskap
- Olika kvalitetsindikatorer/kvalitetsregister
- Ledarskap och organisationsutveckling
- Vetenskaplig metod

Examensarbete

FÖRSLAG TILL ARBETSOMRÅDEN

för Specialistsjuksköterskan i omvårdnad med inriktning mot njurmedicinsk vård

- Bedriva mentorskap
- Ansvara för implementering av forskningsresultat och utvecklingsarbeten på verksamhetsnivå
- Ansvara för framtagandet av evidensbaserade riktlinjer inom omvårdnad vid njursjukdom samt kvalitetsuppföljning
- Bedriva eller vara delaktig i olika forskningsprojekt
- Fungera som specialistkonsult i omvårdnad vid njursjukdom till andra vårdenheter
- Undervisning i omvårdnad vid njursjukdom internt och externt
- Synliggöra och kvalitetssäkra den kliniska omvårdnaden
- Bedriva evidensbaserad och säker vård vid sjuksköterskeledd mottagning

LITTERATURLISTA

- Bennett, P.N. & Neill, J. (2008). *Quality nephrology nursing care: beyond Kt/V*. *Nephrology Nursing Journal*, 35(1), 33-37.
- Bonner, A. (2003). *Recognition of expertise: an important concept in the acquisition of nephrology nursing expertise*. *Nursing & Health Sciences*, 5(2), 123-131.
- Bonner, A. (2006). *Uncovering the evidence of non-expert nephrology nursing practice*. *International Journal of Nursing Practice*, 12(2), 51-56.
- Bonner, A. (2007). *Nephrology nurses are faced with many situations that require complex decision-making, skillful practice, and holistic health care*. *Journal of Renal Care*, 33(4), 146, 164.
- Bonner, A. (2007). *Understanding the role of knowledge in the practice of expert nephrology nurses in Australia*. *Nursing & Health Sciences*, 9(3), 161-167.
- Bonner, A. & Greenwood, J. (2005). *Producing the magnum opus: a metaphor for nephrology nursing expertise acquisition*. *Journal of Advanced Nursing*, 51(1), 64-72.
- Bonner, A. & Greenwood, J. (2006). *The acquisition and exercise of nephrology nursing expertise: a grounded theory study*. *Journal of Clinical Nursing*, 15(4), 480-489.
- Bonner, A. & Sando, J. (2008). *Examining the knowledge, attitude and use of research by nurses*. *Journal of Nursing Management*, 16(3), 334-343.
- Bonner, A. & Walker, A. (2004). *Nephrology nursing: blurring the boundaries: the reality of expert practice*. *Journal of Clinical Nursing*, 13(3), 210-218.
- Desai, A.A., Bolus, R., Nissenson, A., Bolus, S., Solomon, M.D., Khawar, O., et al. (2008). *Identifying best practices in dialysis care: results of cognitive interviews and a national survey of dialysis providers*. *Clinical Journal of American Society of Nephrology* 3(4), 1066-1076.
- Keeney, S. Hasson, F. McKenna, H. (2006). *Consulting the oracle: ten lessons from using the Delphi technique in nursing research*. *Journal of Advanced Nursing* 53(2), 205-212.
- Ran, K.J. & Hyde, C. (1999). *Nephrology nursing practice: more than technical expertise*. *EDTNA ERCA Journal*, 25(4), 4-7.
- Redman, B.K. (2007). *Responsibility for control; ethics of patient preparation for self-management of chronic disease*. *Bioethics* 21(5), 243-250.
- Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm
- SOSFS 2005:12 *God vård- om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Svensk Sjuksköterskeförening. (2007). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm
- Svensk sjuksköterskeförening. (2010). *Svensk sjuksköterskeförenings strategi för utbildningsfrågor*. Stockholm.

KOMPETENSBESKRIVNING OCH FÖRSLAG TILL UTBILDNING FÖR LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA MED SPECIALISERING INOM NJURMEDICINSK OMVÅRDNAD

Svensk Njurmedicinsk
Sjuksköterskeförening
www.snsf.eu

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24
e-post: ssf@swenurse.se
Hemsida: www.swenurse.se